

Joan Perucho, un enamorat d'Orta

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Visites amb amics. A Palau Fabre, Néstor Luján, Joan Miró i personatges importants Perucho els portava a Gandesa. Però havien de passar obligadament per Orta a visitar el convent, la plaça o l'hostal on va viure Picasso

He explicat als anteriors reportatges sobre Perucho l'afany que tenia per conèixer la gent, els pobles, les costums, la història, els girs lingüístics, la manera de viure, què menjaven, on vivien... entrant a l'interior de cada persona, i a vegades, de cada família si disposava de la facilitat de conèixer-hi, ni que només fos per unes hores.

Recordo la matança del porc al carrer, que ho vaig viure d'adolescent, acompanyat d'amics quan anàvem a buscar la cua del porc, que el matador professional ens la donava com a obsequi preuat. Els més estordits la coïem i ens la menjàvem; tot era os i només uns mica de carn socarrimada s'hi trobava davall la pell que l'envoltava. A Perucho el va impressionar la matança del porc al mig del carrer, com si fos una festa popular, envoltat de veïns i una munió de xiquets i xiquetes. Jo me'n recordo perquè el meu pare, assidu lector de *Destino*, i gran admirador seu, em deia quan el trobàvem pel carrer: «mira fill, el senyor Perucho, l'escriptor».

El bacó es cuidava als baixos de la casa, al costat de l'estable de la mula. Era alimentat amb verdures de l'hort i, al corralet, on es criava, hi feia cap qualsevol cosa que es podés menjar. Es comprava per Sant Antoni Abat, diada de festa, i amb cura l'engreixaven durant l'any; proporcionava proteïna que amb la caça del defora, i també els conills, gallines i coloms que tenien a l'«asgolfà» (golfa) no els en calia comprar-ne.

Maties o Rafel, els auxiliars del jutjat, el degueren presentar als que mataven el porc. Era un espectacle; la gent, la taula, l'escorxador, com entre quatre o cinc homes asseientaven el porc sobre la fusta, com el degollaven i depositaven la sang dins un bidó, com amb les argelagues cremaven la pell i la netejaven, com amb la destreal l'escorxaven i li estiraven el bode-llam... Perucho, inquiet i curios, no s'ho podia perdre. Tampoc quan la família el va convidar a «apamar», ritual que un cop s'havia trinxat la carn i s'havia barrejat amb la cansalada, les «mandongueres» havent netejat els budells, elaboraven les salsetxes i les botifarres de cam, de ceba i d'arròs. Els convidats «apamaven» el tros d'embotit que com més llarg era el

Perucho a la porta de l'Ajuntament d'Orta. Foto feta per la seva esposa, Maria Lluïsa Cortés. FOTO: CEDIDA

pam, més tros l'in tocava. Perucho ho escrivia al·legòricament amb temes abstractes de semblances suggestives a través de figures o temes plàstics.

Aquesta evolució l'explica Tomàs Alcoverro, il·lustratíssim Fill Adoptiu de Gandesa, nascut a Casa Riello, a l'article que escrigué a l'ABC, l'any 1964, «Los tres lagartos escarlata de Juan Perucho», parlant sobre una de les primeres obres en prosa d'en Perucho, «Diàna i la mar morta» on hi ha un poema dedicat a Joan Miró, admirat amic seu. Alcoverro escriu: «Se trata de un poeta, aunque parece que haya pasado al campo de la prosa... de un escritor bilingüe... se revela como el fabulador más completo, más original de nuestra literatura contemporánea... se mezclan los tiempos, con una constante agitación cronológica y personajes que se trasmutan por encima del tiempo y del espacio...».

Perucho ho referma a l'article publicat a *Destino* l'any 1960, «Picasso, Orta de San Juan y la Rosa petrificada». Comença quan marxa a Orta amb Ramonet, el seu taxista habitual, que el canvia per

«Perucho tenia l'afany de conèixer la gent, els pobles, els costums, la història, els girs lingüístics... i la manera de viure entrant a l'interior de cada persona»

traginer, fantàstic carnisser de Bot, determinat amb altres oficis il·lustris, com caçador furtiu, pastor, que té a la porta de casa un ramellet d'herba bona per foragitar els mosquits, i una germana viu a Orta casada amb un boter. Ramonet el va a buscar a la Fonda Purna molt dematí amb un fred que pelava. A meitat camí, l'imaginari carreter, aturà el carruatge a les vistes del convent de Sant Salvador; i amb la serra de Pàndols a l'esquerra, encengué un foc, on rostí arengades, tomàtocs, alls i olives negres, i preparà la clotxa, tot barrejat dins el pa, adobat i replet d'oli i coralet picat, i acompanyat d'un porró de vi gairebé ranci. Arribaren a Orta, ben menjats i complaguts pel tast i les aromàtiques olors del vi de la bota del racó que havien traguetat abundantment. En arribar-hi, Perucho va observar les dones cofades amb mocadors negres i gran davantals, i els homes tapats amb gruixudes mantes morellanes, dalt del carro quan marxaven al defora, com també els pintà Picasso en alguns dels seus famosos quadros.

A Orta visità el seu amic, Veciàna, veterinari que el portà a Ca-

sa Membrado, coneguda per la casa dels Delmes, on els Templers i després els Hospitalers recollien els tributs en espècies dels fruits que collien els pagesos. Membrado, que havia conegut a Picasso gràcies a l'amistat de Pallarès, sempre li cridava, «A sus órdenes, capitán Membrado» pels terribles bigotis que portava. Li va explicar que Picasso era afeccionat a cantar, que per les nits es trobaven al cafè i tenia una mirada inquietant i devoradora. Perucho va conèixer a l'alcalde, Joaquim Cortés, i al farmacèutic i tinent d'alcalde, Joaquim Ferràs, que conjuntament amb Palau Fabre van adreçar-los a Picasso, que a Canes els va rebre amb els braços oberts recordant l'Orta d'Ebre, que tant bé s'ho va passar amb Pallarès, Membrado i la gent que va conèixer.

A Palau Fabre, Néstor Luján i Joan Miró, i personatges importants, Perucho els portava a Gandesa. Però havien de passar obligadament per Orta a visitar el convent, la plaça, meravella arquitectònica del segle XIII, i l'hostal del Tronquet on visqué Picasso amb la Fernanda Olivier, la seva amistançada que escandalitzava la gent de poble. I acabaven el viatge a Calaceit, on dinaven a la Fonda Alcalà, els célebres fessols amb arengada, i les perdis i tords amb cebetes.

El secretari del jutjat d'Orta, un andalus afeccionat a la geologia li va baixar del Port una col·lecció de fòssils. Entre ells hi havia una «Flor Petrificada». Perucho va regalar aquest fòssil a una xiqueta amb trenes rosses i galtetes roges, passant-li la ma per la cara. La nena la va agafar delicadament amb els dits i se la va posar al cap. Perucho escriu: «Vi este gesto como un conjuro... sólo entonces, la rosa, ha cobrado para mi real sentido. Quiere decir que su efímera belleza rosa se ha colmado en la dura perennidad de la piedra».

Perucho estava enamorat d'Orta, i complementava els viatges a Calaceit, Vall-de-roures, Alcanyis i Morellà, castell inexpugnable conquerit pel general Cabrera. Tot tant cert i tant misteriós com ho explica als poemes i proses, barrejant personatges, vampirs i episdís, d'acurada filologia, com la rosa petrificada, fòssil baixat del Port.